การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนท้องถิ่นคอรุม จังหวัดอุตรดิตถ์

Development of Cultural Tourism Activities with the Participation of Khorum Local Community, Uttaradit Province

โอปอล์ รังสิมันตุชาติ และ ทิพาพร โพธิ์ศรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
Opal Rungsimuntuchat and Tipaporn Posrie
Uttaradit Rajabhat University,Thailand
Corresponding Author, E-mail: oolpo_opal@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสภาพด้านการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนคอรุม 2) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคอรุม และ 3) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนคอรุม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกัน ด้วยเครื่องมือ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ใช้การสุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์แบบเจาะจง 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับพื้นที่ 2) กลุ่มผู้ประกอบการ 3) กลุ่มผู้นำ และ 4) กลุ่มตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 35 คน และสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เก็บข้อมูลแบบสอบถาม จำนวน 307 คน จากประชากร 1,321 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร่วมกับการสังเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

ผลการศึกษา 1. สภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนคอรุม พบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดดเด่น พบข้อมูลพระยาพิชัยดาบหัก วัฒนธรรมลาวเวียง แต่การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมไม่ชัดเจน 2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคอรุม พบ 5 รูปแบบ คือ 1) กิจกรรมท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากร 2) กิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ 3) กิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต 4) กิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม และ 5) กิจกรรมความผูกพันของชุมชนต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 3. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมชุมชนคอรุม พบ 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรม ชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก “ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผานูนต่ำ” 2) ประติมากรรมลอยตัว ตุ๊กตาหาบจังหัน 3) กิจกรรมท่องเที่ยวตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน และ 4) กิจกรรม “ต้นผึ้ง” สะท้อนความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน

* วันที่รับบทความ: 23 เมษายน 2563; วันแก้ไขบทความ 30 พฤษภาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 31 พฤษภาคม 2564
Received: April 23, 2020; Revised: May 30, 2021; Accepted: May 31, 2021

คำสำคัญ: กิจกรรม; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; คอรุม; การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstracts

The objectives of this research were 1. To study the status of tourism and local cultural tourism activities of Khorum, 2. Develop the cultural tourism activities by the participation of local communities of Khorum, and 3. The appropriate cultural tourism activities for the local community of Khorum. This study was qualitative and quantitative research with observation, Interview, questionnaires, group discussions. The qualitative case do divide into four area-participation groups of 35 people, including 1) Local administrators, 2) Entrepreneurs, 3) Community leaders, and 4) Community representatives. In quantity, Purposive Sampling. A questionnaire was collected from 307 people of 1,321 people and analyzed by statistical analysis and social science data synthesis.

Study Results from 1. For the status, Khorum had outstanding cultural tourism resources. In history, Phraya Pichai Daap Hak. The community continues to form the Lao Wiang cultural way. Convenient transportation and have accommodation, but lack of management of tourist attractions and activities. 2. The development of cultural tourism activities with the participation of the local community Khorum found that the activities do divide into five aspects as follows; 1) Cultural and community-based tourism activities 2) Activity base ability to inherit wisdom and knowledge 3) Unique lifestyle activity base 4) the activity base on the continuity of culture and 5) the activity base on the local engagement with cultural attractions 3. An appropriate cultural tourism activity model of the local community found that four activities of suitable; as follows 1) Let Do It sculpture 2) Hab Jang Han Doll; Floating Sculptures 3) Travel activities of the Lao Vieng Buddhist Way and 4) Activity "Ton Peung," Bee Wax. There reflect the ability to inherit sustainable wisdom.

Keywords: Activity; Cultural Tourism; Khorum; Participation of Local People

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาว ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปี สอดคล้องทิศทางนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2560-2564) โดยแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูประบบวิจัยแบบบูรณาการของประเทศระบุไว้ในกลยุทธ์ที่ 3 คือ เสริมสร้างสังคมวิจัยในระดับท้องถิ่นและชุมชนให้มีศักยภาพเข้มแข็งในการ วิจัยและพัฒนา เพื่อยกระดับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้ยึดกรอบในการจัดทำแผน โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่ลดการเหลื่อมล้ำและการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเจริญเติบโตทางจากการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม โดยมียุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความเป็นธรรมและลดการเหลื่อมล้ำทางสังคม และมีมาตรการหนึ่งคือ การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การ

พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งทางการเงินโดยใช้ฐานรากของชุมชน ชุมชนมีสิทธิ์ในการจัดการทุนของชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้โดยใช้ทรัพยากรชุมชน และมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

จากการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ในปี 2563 จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลก กว่า 1,600 ล้านคน แสดงให้ เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในแถบประเทศอาเซียนมีแนวโน้ม การเติบโตและส่งผลต่อ การแข่งขันในธุรกิจท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ด้วยศักยภาพ และความเข้มแข็งของประเทศไทยที่รองรับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวต้องเริ่มเตรียมความพร้อมและปรับตัวเพื่อ รองรับการเปิดเสรีด้านการท่องเที่ยวและการสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวที่เน้นประสบการณ์และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการดึงดูด นักท่องเที่ยวอาเซียนที่สามารถเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดเป็นประเภทการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของประเทศไทยที่มีศักยภาพและถือเป็น จุดเด่นที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศอาเซียนได้อย่างดี จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นดินแดนแห่ง 3 วัฒนธรรม ประกอบด้วย ล้านนา ล้านช้างและไทยภาคกลาง เมืองพิชัยในอดีตมีความสำคัญมีฐานะเทียบเท่าจังหวัดในปัจจุบัน เนื่องจากการคมนาคมทางน้ำเป็นศูนย์กลางทางการค้าขายจึงมีความเจริญรุ่งเรืองที่สุดทางภาคเหนือ มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนขึ้นริมฝั่งแม่น้ำ ภายหลังเมืองพิชัยลดบทบาทลงเนื่องจากความเจริญเข้ามาแม่น้ำเปลี่ยนทิศทางและความเจริญเข้ามาสู่อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ มากขึ้นทำให้พิชัยมีสถานะเทียบเท่าอำเภอหนึ่งของจังหวัดอุตรดิตถ์ในปัจจุบันชุมชนคอรุมเป็นชุมชนหนึ่งในอำเภอพิชัย ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน จุดเด่นของชุมชนคอรุมคือ มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนให้สามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน เกิดชุมชนเข้มแข็ง ภายในชุมชนมีระบบการจัดการร่วมกันในเรื่อง แหล่งเรียนรู้เรื่องข้าวแบบครบวงจร ศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน ดนตรีมังคละ น้ำพริกแจ่วหม้อ น้ำตาลมะพร้าวซึ่งเป็น วิถีเกษตรท่องเที่ยวสีเขียว จนเกิดกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนขึ้นโดยมีเจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์ สนับสนุนให้จัดตั้งกลุ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2559 ภายในชุมชนยังมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์ อาทิ วัดเอกา และวัดขวางชัยภูมิ จากการสำรวจข้อมูลในเบื้องต้น พบว่าปัจจุบันชุมชนยังขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตลอดจนผลักดันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น คอรุมโดยมีนัยสำคัญให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาผ่านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า ชุมชนมีทุนทางสังคมที่สามารถพัฒนาให้เกิดคุณค่าและสร้างมูลค่าโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับแผนพัฒนาชาติและเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นในการพัฒนาคนเพิ่มศักยภาพชุมชนให้มีการขับเคลื่อนเพื่อยืนได้บนฐานของชุมชนและ แผนยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ ฉบับที่ 9 หากมีไม่การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นให้เหมาะสม ขาดการใช้ประโยชน์และขาดการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมในวิถีชุมชนท้องถิ่น

คอรุม อาจทำให้สูญเสียความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะสนองตอบความต้องการขับเคลื่อนงานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคมตามหลักพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

3. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นบ้านคอรุม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และนำเสนอวิธีการวิจัยตามวัตถุประสงค์ อันประกอบด้วย 3 วัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

สัมภาษณ์ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ นักพัฒนาการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบดูแลงานท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคอรุม เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมอำเภอพิชัย เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวจังหวัด จำนวน 5 คน 2) กลุ่มผู้ประกอบการ ได้แก่ ร้านอาหาร สินค้าที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ แกนนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 10 คน 4) กลุ่มตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ประธานแม่บ้าน ประธานกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มเยาวชนที่มีความเข้มแข็งในชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 15 คน การวิเคราะห์และตรวจสอบแบบสามเส้า

แบบสอบถาม (Questionnaire) ความต้องการของคนในชุมชนเพื่อหาแนวทางพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิในการเก็บแบบสอบถาม จำนวน 307 คนจากจำนวนประชากร 1,321 คนในชุมชนกำหนดขนาดตัวอย่างไว้ที่จำนวน 283 ครัวเรือนจากสูตรของ Taro Yamane โดยเก็บจากหมู่ที่ 3 จำนวน 181 หลังคาเรือน และหมู่ที่ 6 จำนวน 798 หลังคาเรือนโดยเลือกเก็บในพื้นที่วัฒนธรรมวิถีลาวเวียง การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาใช้ค่า IOC ความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และทดสอบความเชื่อมั่นกับประชากรที่มีลักษณะแหล่งชุมชนใกล้เคียงกับพื้นที่เป้าหมายจำนวน 30 คน เพื่อให้ทราบสภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทางสังคมศาสตร์ในการสังเคราะห์ข้อมูลสถิติการบรรยาย

วัตถุประสงค์ 2 เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่มในเขตพื้นที่ตำบลคอรุม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารระดับพื้นที่และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยว 2) กลุ่มผู้ประกอบการ 3) กลุ่มผู้นำชุมชน และ 4) กลุ่มตัวแทนชาวบ้าน กลุ่มละ 3-5 คน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากการประชุมกลุ่มย่อย ทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ใช้ค่า IOC ความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน วิเคราะห์ประเมินข้อสรุปการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรม

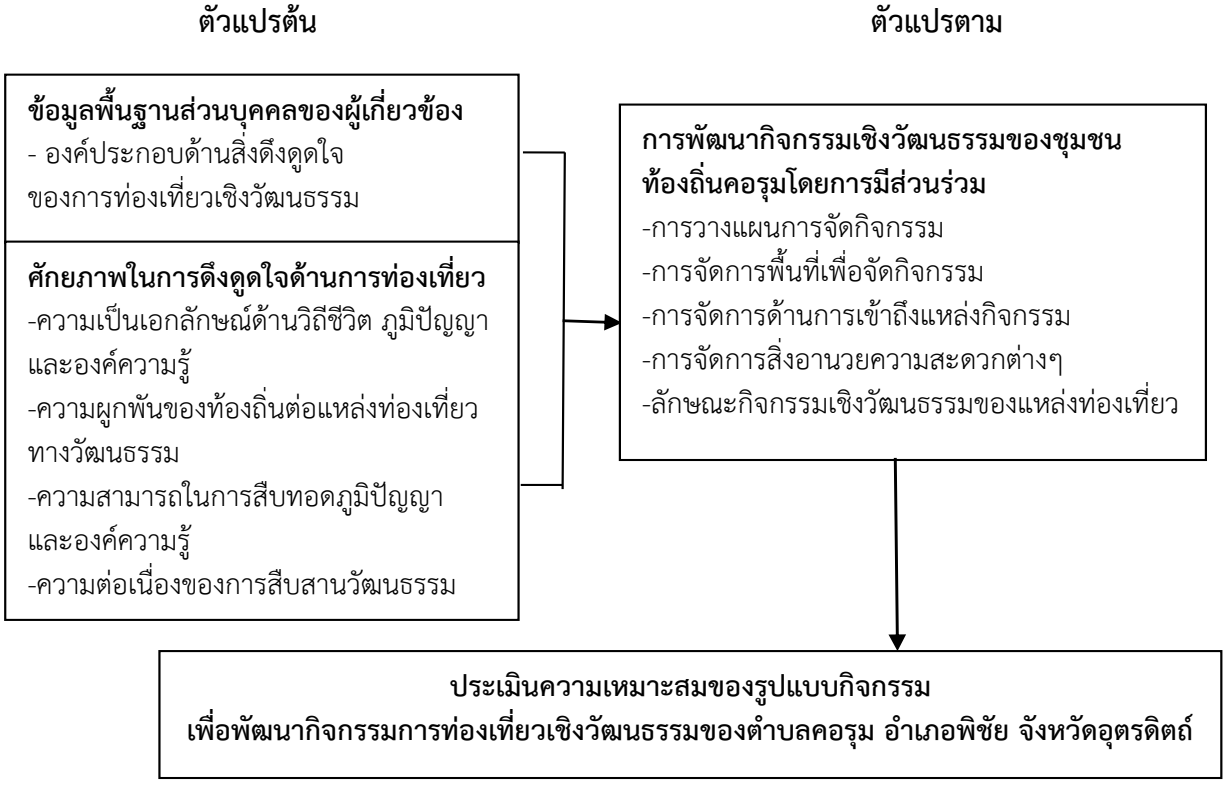
แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น Cronbach’s alpha เท่ากับ 0.83 แบบสอบถามชุดนี้มีความน่าเชื่อถือในระดับยอมรับได้ สถิติการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และวิธีการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) เพื่อให้ทราบถึง รูปแบบและฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทรัพยากรของชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนคอรุม

โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลคอรุม ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ทราบรูปแบบและฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมบนฐานทรัพยากรของชุมชน ประชากรกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงและมีประสบการณ์จำนวน 3 คน โดยการศึกษาวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผล ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 รวมเป็นเวลา 1 ปี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นคอรุม จังหวัดอุตรดิตถ์ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคในปัจจุบัน ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

1.1 สิ่งดึงดูดในทางการท่องเที่ยว (Attraction) สามารถสรุปรวมได้ว่า ชุมชนคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน ประกอบด้วย 1.1) ศาสนสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ขวางชัยภูมิและวัดเอกา 1.2) ประเพณี ในช่วงสงกรานต์ ประเพณียกธงและหลังช่วงสงกรานต์คือประเพณีแห่ต้นผึ้ง 1.3) ภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวเพชรคอรุม งานจักสาน เป็นต้น ด้านภูมิปัญญา สะท้อนภูมิปัญญาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและดนตรีการแสดง คือ ดนตรีมังคละ

1.2 เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สรุปรวมได้ว่า ชุมชนคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รถประจำทางและรถไฟไปยังแหล่งท่องเที่ยว เป็นเส้นทางการคมนาคมทางผ่านไปยังเมืองอุตรดิตถ์และพิษณุโลก สามารถเดินทางเข้ามาในพื้นที่ได้หลากหลายเส้นทาง แหล่งท่องเที่ยวบางจุดควรปรับปรุงเส้นทางการเข้าถึงและจากเส้นหลักควรมีป้ายบอกทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) สรุปรวมได้ว่า ชุมชนคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีร้านค้า ร้านอาหาร ภายในชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมีความเจริญมากขึ้นในบริเวณทางไปแหล่งท่องเที่ยวบ้านเกิดพระยาพิชัยดาบหักและพิพิธภัณฑ์

1.4 ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) สรุปรวมได้ว่า ชุมชนคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ มีที่พักแบบโฮมสเตย์เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว มีบรรยากาศที่เงียบสงบยังคมเป็นธรรมชาติและมีความเป็นส่วนตัว แต่ยังขาดในเรื่องมาตรฐานรับรองคุฯภาพที่พักอย่างชัดเจนจึงควรมีการประเมินเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจและพึงพอใจในการใช้บริการด้านที่พัก

1.5 กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) สรุปรวมได้ว่า ชุมชนคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจากเดิมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดเป็นรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกิดการสืบสานภูมิปัญญาองค์ความรู้ เช่น การหาบจังหัน การทำต้นผึ้ง สามารถพัฒนาได้หลากหลายตามความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรม ชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก “ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผานูนต่ำ” และ 2) กิจกรรม ชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก ประติมากรรมลอยตัว ตุ๊กตาหาบจังหัน

1.6 ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าของถิ่น (amity) สรุปรวมได้ว่า ชุมชนคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เกิดความประทับ (amenity) จากเจ้าของพื้นที่ชาวบ้านในชุมชนและหน่วยงาน สถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน ดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเสมือนเป็นญาติที่เข้ามาเยี่ยมเยือน แต่ยังต้องพัฒนาในมิติการบริหารจัดการในด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น

2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นคอรุม

ผลจากแบบสอบถามการพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 ด้าน คือ 1. แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยว 3. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว 4. การพัฒนาการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว 5. การพัฒนาการตลาดทางการท่องเที่ยว โดยภาพรวมสรุปได้ว่า

2.1 แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.52) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ 1) ชุมชนควรมีกฎกติกาในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรม 2) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมต้องเป็นการคิดที่ปราศจากการถูกครอบงำและ 3) การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน ควรให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนเนื่องจากการจัดตั้งกลุ่มเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย แต่ผู้ดำเนินการและผู้เข้ามามีส่วนร่วมต้องใช้ความอดทนและเสียสละ

2.2 การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.54) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารผ่านกิจกรรมเสน่ห์น้ำพริกแจ่วหม้อ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนากิจกรรมมีความน่าสนใจและเกิดความเหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมในการช่วยกันคิดกลั่นกรองและลงมือปฏิบัติร่วมมือกัน ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอว่าควรจัดทำองค์ความรู้ให้มีการให้ความรู้ ถอดองค์ความรู้ เนื่องจากทุกรูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านฐานกิจกรรมต่าง ๆ มีคุณค่าด้านจิตใจ รวมทั้งสามารถขอเอกสารความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ทาง ภูมิปัญญาจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สำหรับเส้นทางการท่องเที่ยวควรปรับปรุงในเรื่องเวลาในการดำเนินกิจกรมให้เหมาะสมไม่ใช้เวลาในจุดใดจุดหนึ่งยาวนานเกินไปและเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านรูปแบบกิจกรรมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด

2.3 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.59) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ 1) ให้มีการดูแลรักษาความปลอดภัย ควรจัดเวรยามดูแลระหว่างเส้นทางท่องเที่ยว และ 2) ที่พักในชุมชนควรดำเนินการขอมาตรฐานรับรองคุณภาพที่พักแบบ home stay โดยให้ความเห็นว่าเจ้าของที่พักแบบโฮมสเตย์ควรต้องมีความรู้ และความเข้าใจในการให้บริการต้องหาจุดขายให้ได้และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวผู้เข้าพัก

2.4 การพัฒนาการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.47) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ 1) ให้มีศูนย์วัฒนธรรมชุมชนและจัดแสดงสินค้าที่ระลึกเป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น และ 2) ให้มีแผนผังเพื่อการท่องเที่ยวโปรแกรมและฐานกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนท้องถิ่นคอรุม ควรจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้ความเป็นมา และคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวที่ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.5 การพัฒนาการตลาดทางการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.52) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ชุมชนควรร่วมกันส่งเสริมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และบริการให้ทั่วถึงในชุมชนตลอดจนร่วมรักษาและเพิ่มคุณค่าจากผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวในชุมชน ควรกระตุ้นจิตสำนึกเยาวชนและคนรุ่นใหม่ และ 2) พัฒนาวางแผนกลยุทธ์การตลาดหรือแผนงานด้านการตลาดสินค้าและบริการการท่องเที่ยว ต้องทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญเกิดการยอมรับและผลประโยชน์ร่วมกันภายในชุมชน

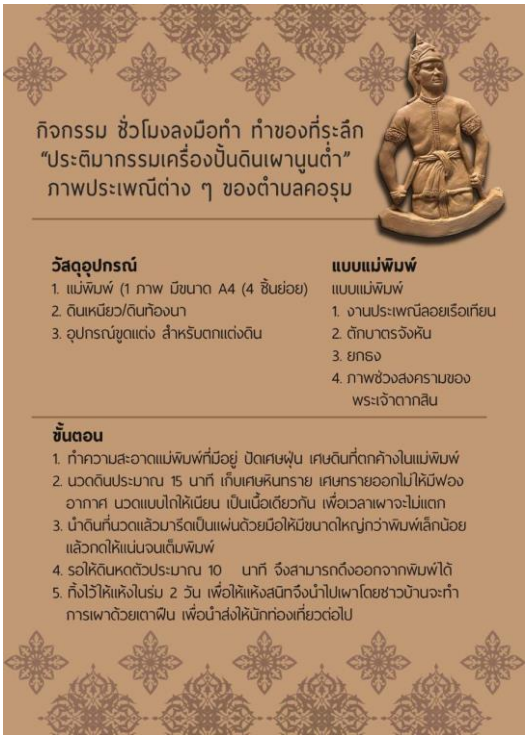
3. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นคอรุม

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มย่อย พบว่า ในฐานกิจกรรม 5 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมท่องเที่ยวอยู่บนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน 2) ฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ 3) ฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์ความรู้ 4) ฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม และ 5) ฐานกิจกรรมความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในฐานกิจกรรม 5 ลักษณะ พบว่า จากกลุ่มผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ (PAR) กิจกรรมที่สามารถจะพัฒนาได้มีจำนวน 8 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค (ชุมชนคอรุม) และชมพิพิธภัณฑ์ 2) กิจกรรมเสน่ห์น้ำพริกแจ่วหม้อ 3) กิจกรรมเรียนรู้เรา ภาษาลาวเวียง 4) กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน 5) กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก 6) กิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรต้องห้ามพลาด 7) กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย 8) กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ได้พิจารณาร่วมกัน เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

สรุปโดยภาพรวมได้ว่า 1. กิจกรรมท่องเที่ยวอยู่บนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน คือ กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโคซึ่งอยู่ในชุมชนคอรุม 2. ฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ คือ กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน 3. ฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์ความรู้ คือ กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน 4. ฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม คือ กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโคซึ่งอยู่ในชุมชนคอรุม และ 5. ฐานกิจกรรมความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย

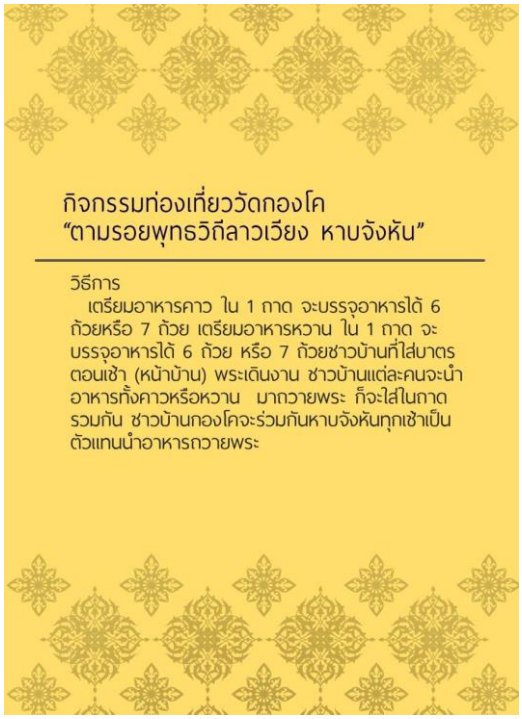
4. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนคอรุม

จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม การประชุมกลุ่มย่อย สรุปโดยภาพรวม การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปโดยภาพรวมได้ว่า เกิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นคอรุมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ จำนวน 4 กิจกรรม คือ 1. กิจกรรม ชั่วโมงลงมือทำ ทำของที่ระลึก “ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผานูนต่ำ” ภาพสะท้อนประเพณีต่าง ๆ ของตำบลคอรุม 2. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก “ประติมากรรมลอยตัว ตุ๊กตาหาบจังหัน” 3. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค“ ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน” และ 4. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค “ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง ต้นผึ้ง”

ภาพ 1-2 ภาพตัวอย่างการถอดองค์ความรู้สร้างสรรค์เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชั่วโมงลงมือทำ จาก คณะผู้วิจัย

ภาพ 3-4 ภาพตัวอย่างการถอดองค์ความรู้สร้างสรรค์เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชั่วโมงลงมือทำ จาก คณะผู้วิจัย

สรุปโดยภาพรวมได้ว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักยังให้ความสำคัญกับสังคมสะท้อนวิถีชีวิตดั้งเดิม “บ้าน วัด โรงเรียน” วัดยังคงความสำคัญเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากรูปแบบกิจกรรมที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมยังคงเกี่ยวข้องกับความเชื่อ วิถีชีวิตวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไว้อย่างเหนียวแน่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนคอรุม

จากผลการวิจัยสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนคอรุมในปัจจุบัน พบว่า การท่องเที่ยวชุมชนคอรุมมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดในทางการท่องเที่ยว (Attraction) มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน คือ 1) ศาสนสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ขวางชัยภูมิและวัดเอกา 2) ประเพณี คือ ประเพณียกธงและประเพณีแห่ต้นผึ้ง 3) ภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ คือ ข้าวเพชรคอรุมและดนตรีมังคละ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความร่วมมือร่วมใจของผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นที่ต้องการให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม สังคมอยู่ร่วมกันโดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ชุมชนมีการอนุรักษ์องค์ความรู้วัฒนธรรมวิถีลาวเวียงในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Richards (1995 : 35) พบว่า โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกซากในอดีตถือเป็นองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากนี้แล้วยังกล่าวถึง องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมชุมชนคอรุม มีสิ่งดึงดูดใจที่ได้ระบุได้ 3 ด้าน คือ ศาสนสถาน ประเพณี ภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ แต่ด้วยลักษณะของพื้นที่ที่รวมสิ่งดึงดูดใจไว้ในแหล่งทรัพยากรครบตามองค์ประกอบสิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ประกอบศิริ ภักดีพินิจ (2553 : 7). การอนุรักษ์กับการท่องเที่ยวต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 มิติ คือ 1) สิ่งดึงดูดในทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และ 6) ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าของถิ่น (amity) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการในด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น

2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นคอรุม

จากผลการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 ด้าน คือ 1. การพัฒนากิจกรรมด้านการบริหารจัดการ 2) การพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การพัฒนากิจกรรมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยว 4) ความต้องการพัฒนาด้านสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว 5) การพัฒนากิจกรรมด้านการตลาด ต้องมาจากความต้องการและความพร้อมของคนในชุมชนก่อน เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนคอรุมให้ดำรงอยู่ และสืบสานวัฒนธรรม ของชุมชน ดังที่สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2554 : ออนไลน์) ที่ศึกษาพบว่า องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากร ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2) องค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3) การจัดการ มีกฎ - กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจใน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน และ 4) การเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน ทั้งนี้อาจมีลักษณะเดียวกับผลการศึกษาของภูมิพัฒน์ สุภาจันทรมสุข (2554 : 43) การค้นหาและรื้อฟื้นความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้าน (Reproduction of Local Wisdom) เพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยที่ไม่ต้องสูญเสียอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และยังเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็น การสร้างอาชีพเสริมรายได้และความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าพร้อมกับมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและต่อยอดความรู้ ที่จะช่วยให้ชุมชนใช้ยังชีพได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนั้นผลการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ สรุปโดยภาพรวม พบว่า กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวอยู่บนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน และเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่อยู่บนฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม และกิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวอยู่บนฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ยังสะท้อนการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางในพื้นที่ผ่านกิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวอยู่บนฐานความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวัณย์ ภมรสุวรรณ (2553 : 5-18) ในเรื่องแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนริมน้ำดั้งเดิมเกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเน้นการมี

ส่วนร่วมที่แท้จริง มีความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนและตระหนักหน้าที่ของทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักยังให้ความสำคัญกับสังคมสะท้อนวิถีชีวิตดั้งเดิมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากรูปแบบกิจกรรมที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมยังคงเกี่ยวข้องกับความเชื่อ วิถีชีวิตวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พันธิพา มาลา และ ลำยอง ปลั่งกลาง (2552 : 106-126) ทำการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ศิลปะวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านของชุมชน เพื่อการจัดการความพร้อมของชุมชนรองรับนักท่องเที่ยวได้ ในระยะยาว

3. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนคอรุม

จากผลการวิจัยเพื่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า เกิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ จำนวน 4 กิจกรรม คือ 1. กิจกรรม ชั่วโมงลงมือทำ ทำของที่ระลึก “ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผานูนต่ำ” ภาพสะท้อนประเพณีต่าง ๆ ของตำบลคอรุม 2. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก “ประติมากรรมลอยตัว ตุ๊กตาหาบจังหัน” 3. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค“ ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน” และ 4. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค “ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง ต้นผึ้ง” ทั้งนี้เป็นผลที่ได้องค์ประกอบที่สำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวและจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 ด้าน จึงเกิดการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Richard Engelhardt (2012 : 33-47) ที่พบว่า โปรแกรมเพื่อบูรณาการอนุรักษ์มรดกในการพัฒนาชุมชนในระดับภูมิภาค 10 ขั้นตอน 1) สนับสนุนให้กิจกรรมที่ทำให้เกิดการดูแลการมีส่วนร่วมของชุมชนและการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ รวมถึงการมองเห็นความต้องการและความคาดหวังในอนาคตสู่การพัฒนาชุมชน เพื่อให้ทราบปัญหาของการอนุรักษ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาและการปฏิบัติ 2) กิจกรรมเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นเป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกิดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม เก็บรักษาและพัฒนามรดก รวมถึงการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือในการจัดการเว็บไซต์ขั้นพื้นฐาน เช่น การสำรวจ การเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรปกครองท้องถิ่นขั้นตอนในการอนุรักษ์ที่สำคัญเพื่อให้เกิดการวางการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน 3) โครงการนำร่องในชุมชนอยู่บนพื้นฐานของการทำงานวิจัยในชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อระบุพื้นที่สำคัญที่มีคุณสมบัติในการปกป้องมรดกวัฒนธรรมในประเทศและฝึกอบรมในการประเมินศักยภาพ และข้อเสนอสำหรับการใช้งานและการสนับสนุนให้กับองค์กรท้องถิ่น 4) การพัฒนาและการฝึกอบรมใช้ต้นทุนต่ำแบบดั้งเดิมที่เหมาะสมและเทคนิคที่ถูกต้องสำหรับการบำรุงรักษาอาคาร โปรแกรมโครงการ “ชุมชนแบบบูรณาการการพัฒนาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นผ่านความพยายาม” LEAP ง่ายต่อการใช้คู่มือ สำหรับแต่ละสถานที่ในการสื่อสารการซ่อมแซมที่เหมาะสม การรักษามาตรฐานชุมชน เทคนิคการอธิบายในคู่มือการใช้งานที่มีการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการของการอนุรักษ์มรดกและเพื่อสร้างความมั่นใจ ทำงานอนุรักษ์ยังสามารถเป็นธุรกิจที่มีกำไร การฝึกอบรมนี้ดำเนินการให้ความสำคัญกับความเหมาะสมทางเศรษฐกิจและความสะดวกของการใช้วัสดุดั้งเดิม 5) วัสดุดั้งเดิมมีความจำเป็นอีกครั้ง การสนับสนุนทางเศรษฐกิจสำหรับการสร้างแบบดั้งเดิมและธุรกิจร้านค้าที่

เกี่ยวข้อง ในท้องถิ่นชุมชนในการผลิตวัสดุที่มีความจำเป็นสำหรับการฟื้นฟูและการบำรุงรักษาอาคารประวัติศาสตร์ สามารถพัฒนาให้กลายเป็นผู้ผลิตในท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จจากวัสดุก่อสร้าง 6) โปรแกรมคือ การส่งเสริมและให้การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะแบบดั้งเดิมในหมู่ช่างฝีมือหรือปราชญ์ท้องถิ่นและยังเพื่อส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรม สามารถพัฒนาเป็นอาชีพ เกิดการจ้างงานเต็มรูปแบบให้กับสมาชิกของชุมชน 7) ชุมชนได้ระบุการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในวิธีการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญในการรวบรวมคนหนุ่มสาวในการพยายามอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านการพัฒนาโอกาสการจ้างงานที่ทำหน้าที่เป็นล่ามให้กับท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น โปรแกรมโครงการ “ชุมชนแบบบูรณาการการพัฒนาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น ผ่านความพยายาม” LEAP คือ การให้การฝึกอบรมสำหรับการส่งเสริมชุมชนในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเหตุผลในการตีความ ความถูกต้องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม 8) โปรแกรมโครงการ “ชุมชนแบบบูรณาการ การพัฒนาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นผ่านความพยายาม” LEAP ช่วยในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อนุรักษ์มรดก และธุรกิจขนาดเล็กทักษะการจัดการในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเพื่อให้มีการพัฒนาต่อไป 9) ตั้งค่าเงินให้สินเชื่อหมุนเวียนและบัตรเครดิตดอกเบี้ยต่ำสำหรับการพัฒนาธุรกิจในรูปแบบการอนุรักษ์และ บำรุงรักษา สามารถทำได้ผ่านการจัดตั้งตลาดชุมชนท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตรหรือธนาคารเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมดั้งเดิมที่มีศักยภาพทางการตลาด กรอบหลักสูตรของโปรแกรมโครงการ “ชุมชแบบบูรณาการ การพัฒนาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นผ่านความพยายาม” LEAP พัฒนาธุรกิจด้านการเงินที่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจในการพัฒนาองค์กรวัฒนธรรม 10) เพื่อที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์เชื่อมโยงชุมชนกับบุคคลร่วมกันผ่านการสัมมนาการปฏิบัติ จดหมายข่าว และกลุ่มสนทนาทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) สำหรับการแลกเปลี่ยนทางเทคนิคและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรจะเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร จัดอบรมการท่องเที่ยวให้กับชาวบ้านในชุมชนเข้าใจ

2. ควรจัดดูงานหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ชาวบ้านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน

3. เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลาวเวียงในพื้นที่คอรุมโดยการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองพิชัยและตัวจังหวัดอุตรดิตถ์ ขยายระยะเวลาให้ยาวนานมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2553). *การอนุรักษ์กับการท่องเที่ยว.* เอกสารรายวิชาการอนุรักษ์กับการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยพะเยา.

พันธิพา มาลา และ ลำยอง ปลั่งกลาง. (2553). *แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาชุมชนอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* รายงานวิจัย สถาบันอยุธยาศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ภูมิพัฒน์ สุภาจันทรสุข. (2554). *การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาโคมศรีล้านนาภูมิปัญญาชาวบ้าน*. ปริญญานิพนธ์ วท.ม. การจัดการความรู้. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

วิลาวัณย์ ภมรสุวรรณ. (2553). แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำดั้งเดิม ในพื้นที่เทศบาลตำบลอัมพวาและบริเวณใกล้เคียงจังหวัด*สมุทรสงคราม. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่.* 3 (2), 5-18.

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2554). การท่องเที่ยวชุมชน (CBT). *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2560. แหล่งที่มา: www.cbt-i.org.

อคิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข.

Richards,G. 1995. *Cultural Tourism in Europe*. UK: CAB International, Wallingford.

Richard,G. 2012. *Structuring An Effective and Technically-Correct Grass-Roots Approach,* Keynotespeech 2 The Management of World Heritage Cities Evolving Concepts, New Strategies.